

УДК 338.48:656.0252

А. О. Дергоусова,

старший викладач кафедри маркетингу на транспорті Української державної академії залізничного транспорту (м. Харків)

ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТУРИЗМУ

В роботі розглянуто питання визначення та класифікації видів залізничного туризму. Важливість виділення окремих видів тури урахуванням їх впливу на доходи, зайнятість рухомого складу, згладжування коливань попиту на послуги залізничного транспорту.

The question of determination and classification of types of railway tourism is in-process considered. Importance of selection of separate to tourism is taking into account their influence on profits, employment of rolling stock, smoothing of vibrations of demand on servi railway transport.

Ключові слова: залізничний туризм, класифікація залізничного туризму, туристична подорож.

Keywords: railway tourism, classification of railway tourism, tourist trip.

Постановка проблеми. Розвиток транспорту та туризму тісно взаємопов'язані. Відомо, що при виникненні та розвитку транспорту, туризм став розвиватися як соціально-економічне явище.

Однак для вивчення такого явища, як залізничний туризм, який на сьогодні активно розвивається за кордоном, необхідно визначитися із його видами. Адже класифікація залізничного туризму, його вивчення та визначення, необхідні для виявлення його особливостей, відмінностей тих чи інших варіантів організації залізничних подорожей, а планування етапів його організації на залізничному транспорті України. Адже сьогодні українські залізниці шукають можливі шляхи підвищення ефективності своєї роботи залізничний туризм є одним із заходів залучення споживачів до залізничного транспорту, і, таким чином, збільшення пасажиропотоку та отримання додаткового доходу.

Аналіз останніх досліджень. Питанням визначення, принципів організації залізничних туристичних перевезень та їх видів приділяли увагу багато вчених теоретиків практиків: В. Гуляєв, В. Квартальнов, О. Фастовець, І. Школа та інші вітчизняні та закордонні вчені [1, 2, 3, 4].

Разом з тим в умовах гострої конкуренції між різними видами транспорту в вирішенні питань підвищення попиту на туристичні перевезення заслуговує уваги ро туристичних залізничних послуг, що потребує їх визначення, класифікації та дослідження. Актуальність цих нерозв'язаних питань і обумовила визначення мети роботи.

Мета дослідження. Визначення залізничного туризму та класифікація його видів.

Вклад основного матеріалу. В нашій країні залізничний туризм активно почав розвиватися за часів існування Радянського Союзу. Перші подорожі на дальніх туристичних екскурсійних поїздах були організовані Центральною радою з туризму і екскурсій спільно із Міністерством шляхів сполучення ще в 1960-х роках. Тоді було організовано туристсько-екскурсійних поїздів, які обслуговували більше 2000 чоловік.

Сьогодні у Міністерстві шляхів сполучення Росії пасажирськими і туристичними перевезеннями відає Головне пасажирське управління, якому підпорядковані пасажирські служби в управліннях залізниць. Перевезення туристів на спеціалізованих туристичних поїздах в Росії реалізується без пересадок, в режимі спеціального графіка руху поїзду здійснюється вночі, а вдень проводяться екскурсії по завчасно розробленому плану [1, с. 94].

У свою чергу українські залізниці сьогодні розглядають можливість розвитку залізничних туристичних маршрутів. Залізничні туристичні поїздки здійснюють Південній, Донецькій та Львівській залізницях.

Залізничний туризм - подорож, що здійснюється по залізниці на спеціалізованому залізничному транспортному засобі фізичними особами з тривалістю від 24 годин, або менше 24 годин, але з ночівлею, в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових, релігійних і інших цілях, не пов'язаних з оплачуваною діяльністю [3]. Але це поняття дає розуміння яким чином і де туристи харчуються та чи є залізничний транспортний засіб місцем ночівлі, тобто мешкання на весь час туристичної подорожі. Тому дискусію вважає за доцільне удосконалити це поняття.

Залізничний туризм – це подорож, що здійснюється по залізниці на спеціалізованому залізничному транспортному засобі фізичними особами в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових і інших цілях, не пов'язаних з оплачуваною діяльністю й за визначеним маршрутом коли переміщення між місцями туристичної значущості поєднує відпочинком туристів в поїзді, та із забезпеченням основних побутових послуг в ньому.

Аналізуючи досвід застосування залізничного туризму у країнах близького та дальнього закордоння, варто відзначити, що основними видами залізничного туристичного подорожі організованих груп туристів на спеціалізованих туристичних поїздах. Туристичні подорожі, які здійснюються залізничним транспортом можливо розділити в залежності від їх тривалості на [4]:

- одноденні,
- короткочасні (2-3 доби),
- багатоденні (від 5 діб).

Також від тривалості подорожі залежить вид рухомого складу, що здійснює перевезення:

- одноденні – рейсові автобуси;
- короткочасні та багатоденні – пасажирські поїзди, бажано підвищеної комфортності, коли потяг одночасно є і засобом пересування і місцем мешкання туристів).

Найбільш доладною за організацією і разом з тим найбільш насиченою і різноманітною за послугами, що надаються, є подорож на туристсько-екскурсійному залізничному транспорті.

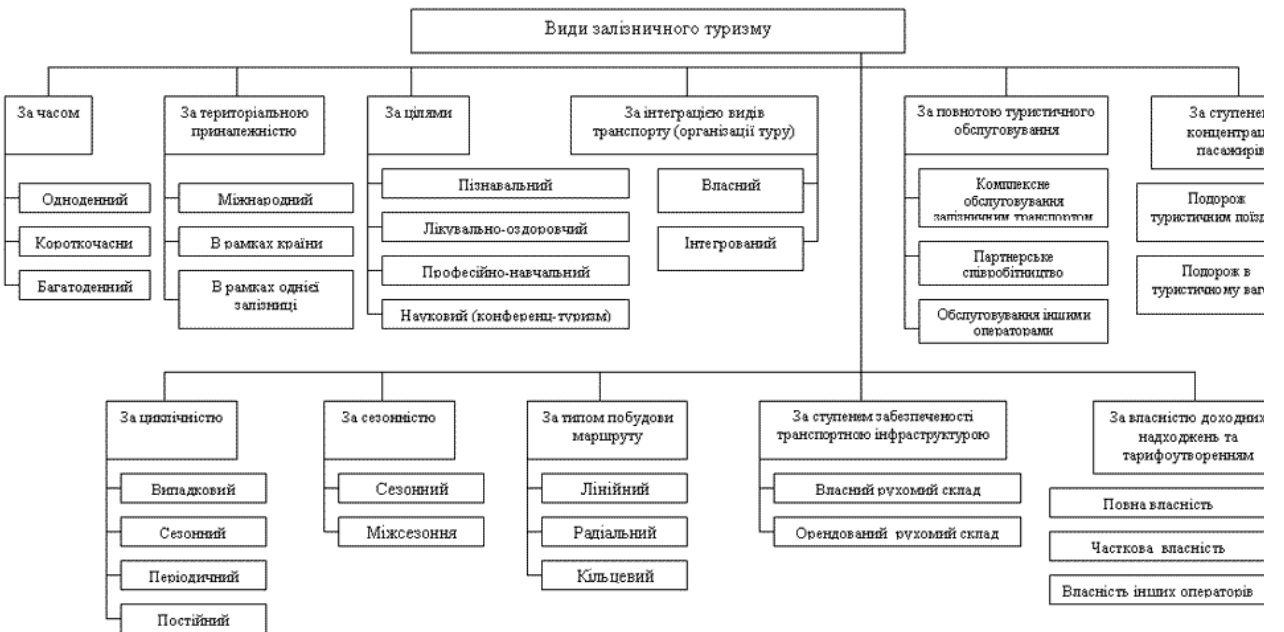

Рисунок 1. Класифікація залізничного туризму

В турах, що тривають більше однієї доби зазвичай туристи розміщуються по 2-4 чоловіка в купе. Окремі купе надаються: директору маршруту, штабу туристичного лікаря. В кожному вагоні повинні бути інформація про програму обслуговування туристів, прізвище, ім'я та по-батькові директора поїзду, провідників, інструкторів, лікаря та їх знаходження у поїзді. На кожен пасажирський туристичний вагон назначаються два провідники, які по сумісництву є і екскурсоводами.

Виходячи з загальноприйнятної класифікації видів туризму та враховуючи специфіку залізничних перевезень запропоновано класифікацію видів залізничного туризму (рис. 1).

1. За часом:

- одноденний (екскурсійний);
- короткочасний (2-3 дні);
- багатоденний (від 3 днів).

2. За територіальною приналежністю:

- міжнародний (подорож територією декількох країн);
- в рамках країни (подорож територією однієї країни);
- в рамках однієї залізниці (подорож територією однієї країни в рамках однієї залізниці).

3. За цілями:

- пізнавальний – тури за різною пізнавальною тематикою (історія, література, фольклор тощо);
- лікувально-оздоровчий – включає санаторно-курортне оздоровлення, коли половина туру приділяється лікувально-оздоровчі процедури;
- професійно-навчальний – тури з метою участі у презентаціях, конгресах, семінарах, тренінгах тощо. Екскурсійна, соціальна і культурна програми в таких турах буд виходячи з розкладу професійно-навчальних заходів і вільного часу, що залишився;
- науковий (конференц-туризм) – туризм, метою якого є участь у конференціях, нарадах тощо. Як і в попередньому виді туризму присутня культурна програма.

4. За сезонністю:

- сезонний (подорожі в час пікових навантажень залізничного транспорту);
- міжсезоння (подорож в час спаду попиту на залізничні пасажирські перевезення).

5. За типом побудови маршруту:

- лінійний (з відвідуванням одного або кількох пунктів, які знаходяться на трасі, окрім початкового);
- радіальні, або стаціонарні (з відвідуванням одного пункту на маршруті);
- кільцеві (зі збігом точок початку і кінця маршруту та відвідуванням кількох пунктів на маршруті).

6. За інтеграцією видів транспорту (організацією туру):

- власний - виключно залізничним транспортом;
- інтегрований - поєднання з іншими видами транспорту – автомобільним, водним, повітряним.

7. За ступенем забезпеченості транспортною інфраструктурою:

- власний рухомий склад (подорож з використанням виключно власного рухомого складу залізниць);
- орендований (зафрахтований) рухомий склад інших операторів (подорож з використанням рухомого складу, який є власністю інших операторів транспортного ринку)

8. За повнотою туристичного обслуговування:

- комплексне обслуговування залізничним транспортом: власний рухомий склад, власна матеріальна база туристичної інфраструктури залізниць (готелі, кафе надання окремих послуг екскурсійного характеру);
- партнерське співробітництво: співробітництво залізничного транспорту з іншими операторами з приводу надання окремих послуг під час формування та здійснення залізничного туру (розміщення, харчування, екскурсійні послуги тощо);
- обслуговування іншими операторами: надання рухомого складу, надання послуг нерухомої інфраструктури, окреме обслуговування залізничного транспорту – виділення графіку, надання локомотивної тяги, ТО та екіпування рухомого складу тощо.

9. За ступенем концентрації пасажирів:

- подорож туристичним поїздом (формування окремого туристичного поїзду, який прямує окремим власним графіком і розкладом за певним маршрутом);
- подорож в туристичному вагоні за розкладом пасажирського поїзду (зчеплення з пасажирським поїздом).

10. За власністю доходних надходжень та тарифуванням:

- повна власність – залізниця в повному обсязі отримує дохід та є тарифоутворювачем на туристичні послуги;
- часткова власність – одержання частки доходів за виконані роботи від організатора залізничного туру та основного тарифоутворювача, а саме власника підприємства організації туру;
- власність інших операторів – інші оператори ринку отримують дохід від туристичної подорожі та є тарифоутворювачами, тобто на правах оренди користуються рухомим складом та інфраструктурою;

11. За циклічністю:

- випадковий – організація туристичної залізничної подорожі за замовленням клієнта;
- сезонний – організація туристичних залізничних подорожей певного виду у період високого попиту на подорожі цього виду;
- періодичний – організація туристичних залізничних подорожей з певною періодичністю, наприклад, раз на місяць;
- постійний - організація туристичних залізничних подорожей на постійній основі із складанням їх графіку.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що з точки зору транспорту ця класифікація є досить важливою і необхідною, адже виділяє та впливає на діяльність рухомого складу, згладжування коливань попиту на послуги залізничного транспорту.

Література.

1. Гуляев В.Г. Организация туристских перевозок / В.Г. Гуляев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 210 с.
2. Квартальнов В.А. Туризм: учебник / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.
3. Фастовець О.О. Організація транспортних подорожей і перевезень: Навчальний посібник / О.О. Фастовець. – К.: Музична Україна. – 190 с.
4. Школа І.М. та ін.. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник / за ред. проф. І.М. Школи. – Чернівці, 2003. – 596 с.

Стаття надійшла до редакції 25.01.

ТОВ "ДКС Центр"